

การเปิดรับ การใช้ประโยชน์และความพึงพอใจจากรายการธรรมะ
ของสถานีวิทยุเสียงธรรมเพื่อประชาชน ของผู้ไปร่วมทำบุญ
ณ วัดป่าบ้านตาด อ.เมือง จ.อุดรธานี

Exposure, Utilization and, Satisfaction with Dhamma Programs
at SaengdhammRadio Station of People Making Meruts
at Wat Pa Ban Dahd, Mueang District,Udorn Thani Province.

อิสระพงศ์ สุธรรม*

บุษบา สุธีธร**

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (๑) การเปิดรับรายการธรรมะของสถานีวิทยุเสียงธรรมเพื่อประชาชน (๒) การใช้ประโยชน์และความพึงพอใจจากรายการธรรมะของสถานีวิทยุเสียงธรรมเพื่อประชาชน และ (๓) ความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดรับกับการใช้ประโยชน์และความพึงพอใจจากรายการธรรมะของสถานีวิทยุเสียงธรรมเพื่อประชาชนของผู้ไปร่วมทำบุญ ณ วัดป่าบ้านตาด อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ สุ่มตัวอย่างด้วยวิธีเจาะจงจากผู้ที่เปิดฟังรายการของสถานีวิทยุเสียงธรรมเพื่อประชาชนที่ไปร่วมทำบุญ ณ วัดป่าบ้านตาด จังหวัดอุดรธานี จำนวน ๓๘๕ คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน

ผลการวิจัยพบว่า (๑) กลุ่มตัวอย่างมีลักษณะการเปิดฟังรายการ คือ ฟังไปด้วย ทำงานอื่นไปด้วย โดยติดตามฟังรายการมากกว่า ๒ ปี ขึ้นไป ซึ่งเปิดฟัง ๕-๖ วัน ต่อสัปดาห์ เป็นการเปิดฟังในช่วงเช้า (๐๖.๐๐-๑๒.๐๐ น.) ที่บ้านตนเอง และมีการสนทนากับผู้อื่นทุกครั้งหลังเปิดฟังรายการ (๒) กลุ่มตัวอย่างมีการใช้ประโยชน์โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยใช้ประโยชน์ด้านสมาธิในระดับมากที่สุด (๓) กลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีความพึงพอใจต่อรายการธรรมะจากโครงการช่วยชาติอยู่ในระดับมากที่สุด (๔) ความสัมพันธ์ระหว่างการใช้ประโยชน์กับความพึงพอใจ พบว่า มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่น ๐.๐๑

คำสำคัญ : การเปิดรับ; การใช้ประโยชน์; ความพึงพอใจ; รายการธรรมะ

* ศศ.บ. (นิเทศศาสตร์) มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

** ป.ร.ด. (ประชากรและการพัฒนา, สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์) รองศาสตราจารย์ประจำสาขาวิชานิเทศศาสตร์ มสธ.

Abstract

The objective of this research were to study (1) exposure to Dhamma programs broadcast via Dhamma Peua Prachachon Radio Station; (2) utilization and satisfaction with Dhamma programs broadcast via Dhamma Peua Prachachon Radio Station; and (3) the relationships between exposure, utilization and satisfaction with Dhamma programs of people making merits at Wat Pa Ban Dahd, Mueang District, Udon Thani Province.

This was a survey research. The sample population, chosen through purposive sampling, consisted of 385 listeners of Dhamma Peua Prachachon Radio Station who made merits at Wat Pa Ban Dahd, Mueang District, Udon Thani Province. Research instrument for data collection was questionnaire. Statistics using for data analysis were frequency, percentage, mean, standard deviation, and Pearson's correlated coefficients.

The results showed that (1) The majority of samples listened to the radio programs while doing other work. Most had listened to the station for more than 2 years and tuned in 5-6 times a week. They normally listened to the programs in the morning between 6.00 to 12.00 at home. Every time after listening to the programs, they always talked to others. (2) The majority of samples utilized the programs overall at a highest level. What they utilized most was meditation practice. (3) The samples were overall highly satisfied with the radio programs. The most satisfied Dhamma program was "Krongkarn Chuay Chat". (4) The relationships between utilization and satisfaction was related a statistically significant relationship ($p < 0.01$).

Keywords: Exposure; Utilization; Satisfaction; Dhamma Program

บทนำ

สังคมไทยในปัจจุบันเต็มไปด้วยปัญหานานานับประการ ทั้งด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม วิฤติการณ์ทางสังคมเกิดจากปัจจัยที่สลับซับซ้อนทั้งปัจจัยที่เป็นจุดอ่อนของสังคมของเราเอง และปัจจัยภายนอกที่เป็นกระแสของโลก เมื่อเทคโนโลยีที่ทันสมัยและเจริญทางด้านวัตถุหลั่งไหลเข้ามาสู่ประเทศไทย พร้อมทั้งมีสิ่งยั่วยุที่ได้รับมาจากต่างประเทศ สิ่งเหล่านี้ได้ดึงความสนใจของเยาวชนและประชาชนให้ห่างจากพุทธศาสนา ห่างจากวัด ไม่ได้เรียนรู้ธรรมะอย่าง

แท้จริง มองเห็นศาสนาเป็นยาขมน่าเบื่อ งามาย สิ่งเหล่านี้เป็นที่มาของความเสื่อมและส่งผลเสียต่อสังคมเป็นอย่างมาก^๓

พุทธศาสนาเป็นอีกแนวทางหนึ่งของการพัฒนาจิตใจ เปรียบเสมือนทางเสื่อที่ช่วยประคับประคองให้บุคคลมีหลักในการครองตนที่ดี เป็นแนวทางให้บุคคลเข้าใจหลักแห่งความจริงของชีวิต ผู้รู้ธรรมะจึงเป็นผู้ที่รู้หลักการ สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันและพัฒนาสังคมได้ การให้ความรู้ด้านธรรมะส่งเสริมปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ให้กับประชาชนจึงถือเป็นสิ่งสำคัญ ซึ่งมีส่วนช่วยในการพัฒนาเพื่อยกระดับทางด้านจิตใจของคนในสังคม และเมื่อมีการพัฒนาคนแล้วก็จะส่งผลถึงการพัฒนาสังคมของประเทศชาติตามมานั่นเอง^๔

สถานีวิทยุเสียงธรรมเพื่อประชาชน เป็นสถานที่เผยแผ่พุทธศาสนาขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ด้วยการนำพระธรรมเทศนาของพระสงฆ์สายหลวงปู่มั่น ภูริทัตโต ซึ่งเป็นผู้ทรงศีล ปฏิบัติดี ปฏิบัติชอบ รู้แจ้งเห็นจริงในการปฏิบัติมาเผยแผ่ออกอากาศทางวิทยุกระจายเสียง ซึ่งมุ่งส่งเสริมให้พุทธศาสนิกชนที่เป็นอุบาสกอุบาสิกาได้ฝึกปฏิบัติตามหลักพระพุทธานุชาตอย่างถูกต้อง และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันได้ โดยปัจจุบันมีสถานีวิทยุในเครือข่ายทั้งสิ้น ๑๒๒ สถานีทั่วประเทศ^๕

เมื่อสถานีวิทยุเสียงธรรมเพื่อประชาชน มีบทบาทในการเผยแผ่พระพุทธานุชาต เพื่อชี้แนะให้ประชาชนฝึกปฏิบัติพัฒนาตน ซึ่งเป็นรากฐานนำไปสู่ความสงบสันติสุขในสังคม ดังนั้น จึงเป็นที่นำศึกษาถึงพฤติกรรมกรเปิดรับ การใช้ประโยชน์และความพึงพอใจจากรายการธรรมะของสถานีวิทยุเสียงธรรมเพื่อประชาชนว่าเป็นอย่างไร ทั้งนี้เพื่อนำผลที่ได้จากการศึกษาไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนา ปรับปรุงรายการ สร้างสรรค์ให้เกิดประโยชน์สอดคล้องกับความต้องการของผู้เปิดฟัง สมดังเจตนารมณ์ของการเป็นวิทยุเพื่อประโยชน์ของประชาชนในด้านคุณธรรมจริยธรรมและการพัฒนาคุณภาพชีวิตและสังคมได้อย่างแท้จริง

วัตถุประสงค์การวิจัย

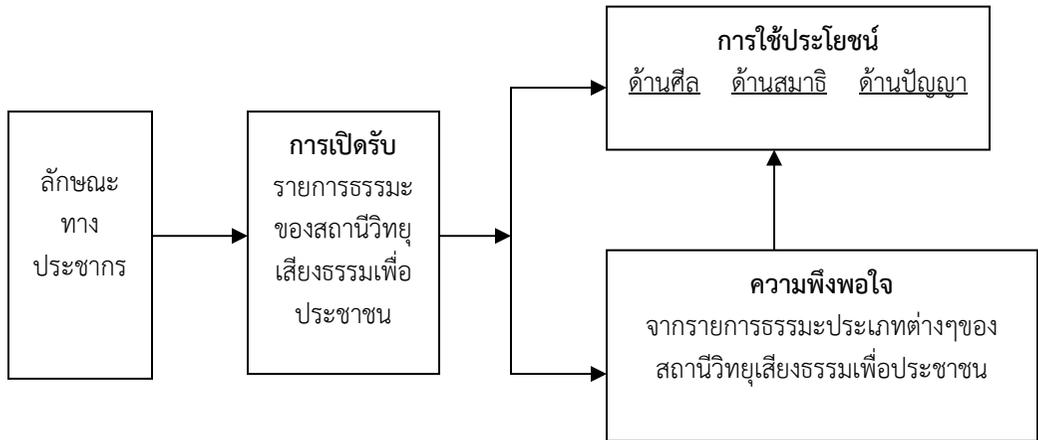
๑. เพื่อศึกษาการเปิดรับรายการธรรมะของสถานีวิทยุเสียงธรรมเพื่อประชาชน
๒. เพื่อศึกษาการใช้ประโยชน์และความพึงพอใจจากรายการธรรมะของสถานีวิทยุเสียงธรรมเพื่อประชาชน
๓. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการใช้ประโยชน์กับความพึงพอใจจากรายการธรรมะของสถานีวิทยุเสียงธรรมเพื่อประชาชน

^๓ ประเวศ วะสี, ศักดิ์ศรีแห่งความเป็นคน ศักยภาพแห่งความสร้างสรรค์, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์หมอชาวบ้าน, ๒๕๔๐).

^๔ สุพัตรา ขาดิปัญญาชัย, กระบวนการเรียนรู้: แนวคิด ความหมาย และบทเรียนในสังคมไทย. (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์พิสิษฐไทยออฟเซต. ๒๕๔๘), หน้า ๓๒.

^๕ (ออนไลน์), แหล่งอ้างอิง, <http://www.siandham.com>. (๕ มิถุนายน ๒๕๕๗).

กรอบแนวคิดการวิจัย

สมมติฐานการวิจัย

1. การใช้ประโยชน์จากรายการวิทยุเสียงธรรมเพื่อประชาชนทั้งในด้านศีล ด้านสมาธิ และด้านปัญญา มีความแตกต่างกันตามลักษณะทางประชากร
2. ความพึงพอใจที่มีต่อรายการวิทยุเสียงธรรมเพื่อประชาชน มีความแตกต่างกันตามลักษณะทางประชากร
3. การใช้ประโยชน์มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจ จากการเปิดฟังรายการธรรมะของสถานีวิทยุเสียงธรรมเพื่อประชาชน

ขอบเขตด้านประชากรในการวิจัย

ศึกษาถึงการเปิดรับ การใช้ประโยชน์และความพึงพอใจจากการรับฟังรายการธรรมะของสถานีวิทยุเสียงธรรมเพื่อประชาชน ของผู้ที่ไปร่วมทำบุญ ณ วัดป่าบ้านตาด อ.เมือง จ.อุดรธานี และเป็นผู้ที่เปิดรับฟังรายการธรรมะทางสถานีวิทยุเสียงธรรมเพื่อประชาชน

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

ลักษณะทางประชากร หมายถึง ลักษณะของผู้ที่เปิดฟังรายการของสถานีวิทยุเสียงธรรมเพื่อประชาชนด้าน เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้

การเปิดรับ หมายถึง พฤติกรรมในการเปิดฟังรายการธรรมะของสถานีวิทยุเสียงธรรมเพื่อประชาชน ซึ่งประกอบด้วย ลักษณะการเปิดฟังรายการ ความถี่ของการรับฟังรายการ ช่วงเวลาที่เปิดฟังรายการ และระยะเวลาของการติดตามฟังรายการ

การใช้ประโยชน์ หมายถึง การที่ผู้ฟังเปิดฟังรายการธรรมะของสถานีวิทยุเสียงธรรมเพื่อประชาชน แล้วนำสิ่งที่ได้ไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตและสังคมอันประกอบด้วย

ด้านศีล^๖ ได้แก่ การไม่เบียดเบียนสัตว์และผู้อื่น การไม่ลักขโมยทรัพย์สินผู้อื่น การไม่ผิดลูก
เขาเมียใคร การไม่พูดปดพูดเท็จส่อเสียดให้ร้ายผู้อื่น และการไม่ดื่มเครื่องดองของเมา

ด้านสมาธิ^๗ ได้แก่ รู้สึกจิตใจสงบขึ้น บุคลิกลักษณะเข้มแข็ง มั่นคง สุขภาพขึ้น ผ่อนคลาย
หายเครียด จากเรื่องวิตกกังวลต่างๆทำงานหรือเรียนหนังสือมีประสิทธิภาพมากขึ้น ทำการต่างๆ
ด้วยความระมัดระวังรอบคอบมากขึ้น

ด้านปัญญา ได้แก่ การรู้เห็นเท่าทันสภาวะต่างๆตามความเป็นจริง การรู้จักวิเคราะห์
วางแผนและปฏิบัติให้สำเร็จตามเป้าหมาย การรู้จักแก้ไขปัญหาย่างถูกต้อง การไม่ยึดติดใน
ความสุขหรือความทุกข์ที่ได้รับ และการดำเนินชีวิตอย่างมีความสุข

ความพึงพอใจ หมายถึง การที่ผู้ฟังเปิดฟังรายการธรรมะของสถานีวิทยุเสียงธรรมเพื่อ
ประชาชน แล้วมีความรู้สึกพึงพอใจต่อรายการธรรมะของสถานีสัทธรรมประภคณาจารย์อันประกอบด้วย
รายการถ่ายทอดสด รายการพิเศษ รายการธรรมะครูบาอาจารย์ รายการธรรมะปฏิบัติ รายการ
ภาษาธรรม รายการธรรมะจากโครงการช่วยชาติ รายการถาม-ตอบ ปัญหาธรรม รายการนานา
สารธรรม รายการหลวงตาสงเคราะห์โลก รายการปฏิบัติพาพระอริยสงฆ์ธรรมฐาน รายการนิทาน
หลวงตา รายการแสงส่องธรรม และรายการภาคค่ำ

ระเบียบวิธีวิจัย

ประชากร คือ ประชาชนที่ไปร่วมงานบุญคล้ายวันสังขารหลวงตาพระมหาบัว
ญาณสัมปันโน และงานบุญประทายข้าวเปลือก ณ วัดป่าบ้านตาด ระหว่างวันที่ ๒๙ - ๓๐ มกราคม
๒๕๕๗ จำนวน ๑๐,๐๐๐ คนโดยประมาณ

กลุ่มตัวอย่าง คือ ประชาชนที่ไปร่วมงานบุญคล้ายวันสังขารหลวงตาพระมหาบัว
ญาณสัมปันโน และงานบุญประทายข้าวเปลือก ณ วัดป่าบ้านตาด ระหว่างวันที่ ๒๙ - ๓๐
มกราคม ๒๕๕๗ ซึ่งได้กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างที่จะใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ด้วยการใช้ตาราง
สำเร็จรูปของ Taro Yamane ที่ระดับความเชื่อมั่น ๙๕% ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างเท่ากับ ๓๘๕ คน
สุ่มตัวอย่างด้วยวิธีเจาะจง โดยคัดเลือกเฉพาะผู้ที่เปิดฟังรายการธรรมะทางสถานีวิทยุเสียงธรรมเพื่อ
ประชาชนเท่านั้น

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสอบถาม(Questionnaire)
โดยแบ่งออกเป็น ๔ ส่วน ดังนี้

^๖ พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), พุทธธรรม, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย, ๒๕๔๖). หน้า ๗๖๙.

^๗ พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), เพิ่งอ้าง, หน้า ๘๓๔.

ส่วนที่ ๑ เป็นคำถามเกี่ยวกับลักษณะทางประชากร ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อเดือน เป็นแบบสอบถามปลายปิด

ส่วนที่ ๒ เป็นคำถามเกี่ยวกับพฤติกรรมการเปิดฟังรายการธรรมะของสถานีวิทยุเสียงธรรมเพื่อประชาชน ได้แก่ ลักษณะการเปิดฟังรายการ ความถี่ของการเปิดฟัง ช่วงเวลาที่เปิดฟัง สถานที่ในการเปิดฟัง ระยะเวลาที่ติดตามฟัง และลักษณะการเปิดฟัง เป็นแบบสอบถามปลายปิด

ส่วนที่ ๓ เป็นคำถามเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์จากการเปิดฟังรายการธรรมะทางสถานีวิทยุเสียงธรรมเพื่อประชาชน จำนวน ๓ ด้าน ได้แก่ การใช้ประโยชน์ทางด้านศีล การใช้ประโยชน์ทางด้านสมาธิ และการใช้ประโยชน์ทางด้านปัญญา โดยคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) แบ่งเป็น ๕ ระดับของการใช้ประโยชน์จากมากที่สุดไปจนถึงน้อยที่สุด

ส่วนที่ ๔ เป็นคำถามเกี่ยวกับความพึงพอใจจากการเปิดฟังรายการธรรมะทางสถานีวิทยุเสียงธรรมเพื่อประชาชน ที่มีต่อรายการธรรมะของสถานี โดยลักษณะคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) แบ่งเป็น ๕ ระดับจากความพึงพอใจมากที่สุดไปจนถึงความพึงพอใจน้อยที่สุด

โดยคะแนนคำตอบในส่วนที่ ๓ กับส่วนที่ ๔ เมื่อคิดเป็นค่าเฉลี่ยแล้วจะมีเกณฑ์การแปลผลแบ่งออกเป็น ๕ ระดับ ดังนี้

๔.๒๑ - ๕.๐๐	หมายถึง	การใช้ประโยชน์/ความพึงพอใจอยู่ในเกณฑ์มากที่สุด
๓.๔๑ - ๔.๒๐	หมายถึง	การใช้ประโยชน์/ความพึงพอใจอยู่ในเกณฑ์มาก
๒.๖๑ - ๓.๔๐	หมายถึง	การใช้ประโยชน์/ความพึงพอใจอยู่ในเกณฑ์ปานกลาง
๑.๘๑ - ๒.๖๐	หมายถึง	การใช้ประโยชน์/ความพึงพอใจอยู่ในเกณฑ์น้อย
๑.๐๐ - ๑.๘๐	หมายถึง	การใช้ประโยชน์/ความพึงพอใจอยู่ในเกณฑ์น้อยที่สุด

การทดสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

๑. ความเที่ยงตามเนื้อหา (Content Validity) ของแบบสอบถาม ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นไปปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษาและผู้ทรงคุณวุฒิ และทำการปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามให้มีความถูกต้องเหมาะสมเกี่ยวกับการใช้ภาษา และความชัดเจนตามเนื้อหา ก่อนที่จะนำไปเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจริง

๒. ความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม นำแบบสอบถามที่ได้รับการปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทำการทดสอบหาความเชื่อมั่น (Reliability) โดยนำไปทดสอบก่อนนำไปใช้จริง (Pre-Test) กับผู้ฟังรายการธรรมะทางสถานีวิทยุเสียงธรรมเพื่อประชาชนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจริงจำนวน ๓๐ คน ผลการทดสอบปรากฏว่าเรื่องการใช้ประโยชน์ได้ค่าความเชื่อมั่น ๐.๘๕ ส่วนเรื่องความพึงพอใจได้ค่าความเชื่อมั่น ๐.๙๓

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้นำแบบทดสอบไปแจกให้กับกลุ่มตัวอย่างในงานบุญคล้ายวันละสังขารหลวงตาพระมหาบัว ญาณสัมปันโน และงานบุญประทายข้าวเปลือก ระหว่างวันที่ ๒๘ - ๓๐ มกราคม ๒๕๕๗

ณ วัดป่าบ้านตาด จังหวัดอุดรธานี จำนวน ๓๘๕ ชุด โดยให้ผู้ตอบแบบสอบถามเป็นผู้กรอกข้อมูลด้วยตัวเอง หลังจากนั้นได้นำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามทั้งหมดไปทำการวิเคราะห์เพื่อหาค่าทางสถิติ โดยนำข้อมูลเข้าประมวลผลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ เพื่อนำผลการคำนวณทางสถิติที่ได้มาเขียนวิเคราะห์เพื่อนำเสนอผลงานวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูล

ส่วนที่ ๑ เป็นคำถามเกี่ยวกับลักษณะทางประชากร ใช้การแจกแจงความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)

ส่วนที่ ๒ เป็นคำถามเกี่ยวกับพฤติกรรมการเปิดฟังรายการธรรมะของสถานีวิทยุเสียงธรรมเพื่อประชาชน ใช้การแจกแจงความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)

ส่วนที่ ๓ เป็นคำถามเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์จากการเปิดฟังรายการธรรมะของสถานีวิทยุเสียงธรรมเพื่อประชาชน ใช้การหาค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: S.D.)

การทดสอบสมมุติฐานที่ ๑ การใช้ประโยชน์จากรายการวิทยุเสียงธรรมเพื่อประชาชน มีความแตกต่างกันตามลักษณะทางประชากร ใช้การหาค่า T-test และ F-test

การทดสอบสมมุติฐานที่ ๒ ความพึงพอใจที่มีต่อรายการวิทยุเสียงธรรมเพื่อประชาชน มีความแตกต่างกันตามลักษณะทางประชากร ใช้การหาค่า T-test และ F-test

การทดสอบสมมุติฐานที่ ๓ การใช้ประโยชน์กับความพึงพอใจ จากการเปิดฟังรายการธรรมะของสถานีวิทยุเสียงธรรมเพื่อประชาชน มีความสัมพันธ์กัน ใช้การหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's correlation)

สรุปผลการวิจัย

๑. ข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะทางประชากร

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ ๗๙.๐ มีอายุระหว่าง ๕๐-๕๙ ปี จบการศึกษาในระดับอนุปริญญา/ปวส. คิดเป็นร้อยละ ๔๑.๐ รองลงมา คือ ระดับปริญญาตรี ซึ่งส่วนใหญ่ประกอบอาชีพข้าราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ คิดเป็นร้อยละ ๒๘.๑ โดยมีรายได้ต่อเดือนมากกว่า ๒๕,๐๐๐ บาท คิดเป็นร้อยละ ๔๕.๕

๒. พฤติกรรมการเปิดฟังรายการธรรมะของสถานีวิทยุเสียงธรรมเพื่อประชาชน

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีลักษณะการเปิดฟังรายการ คือ ฟังไปด้วย ทำงานอื่นไปด้วย คิดเป็นร้อยละ ๗๙.๐ โดยมีการเปิดฟัง ๕-๖ วัน ต่อสัปดาห์ คิดเป็นร้อยละ ๔๒.๖ ซึ่งในช่วงเช้าเวลา ๐๖.๐๐-๑๒.๐๐ น. มีการเปิดฟังมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ ๔๓.๙ ส่วนสถานที่ในการเปิดฟังปรากฏว่าเปิดฟังที่บ้านตนเอง ถึงร้อยละ ๓๔.๓ สำหรับระยะเวลาที่ติดตามรับฟัง คือมากกว่า ๒ ปี ขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ ๔๓.๑ และลักษณะการสนทนาธรรมหลังการเปิดฟังของกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ คือ ทุกครั้งที่ฟัง คิดเป็นร้อยละ ๕๒.๗

๓. การใช้ประโยชน์จากการเปิดฟังรายการธรรมะของสถานีวิทญฺ์เสียงธรรมเพื่อประชาชน

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีการใช้ประโยชน์จากการเปิดฟังรายการธรรมะของสถานีวิทญฺ์เสียงธรรมเพื่อประชาชนในภาพรวม อยู่ในเกณฑ์มากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๖๑ ซึ่งมีการใช้ประโยชน์ด้านสมาธิมากเป็นลำดับแรก รองลงมาคือ ด้านศีลและด้านปัญญา ตามลำดับ โดยมีรายละเอียดตามตารางที่ ๑ ดังนี้

ตารางที่ ๑ แสดงการใช้ประโยชน์จากการเปิดฟังรายการธรรมะของสถานีวิทญฺ์เสียงธรรมเพื่อประชาชน

การใช้ประโยชน์	ระดับการใช้ประโยชน์			
	\bar{X}	SD.	การแปลความหมาย	ลำดับที่
ด้านศีล				
๑. งตเบียดเบียนผู้อื่น	๔.๗๒	๐.๔๔	มากที่สุด	๒
๒. เว้นขโมยทรัพย์สินของผู้อื่น	๔.๕๓	๐.๖๙	มากที่สุด	๔
๓. ไม่ประพฤติผิดในกาม ไม่ผิดลูกเขาเมียใคร	๔.๔๒	๐.๘๑	มากที่สุด	๕
๔. ไม่พูดปดส่อเสียดให้ร้ายผู้อื่น	๔.๗๙	๐.๔๐	มากที่สุด	๑
๕. งตดื่มสุรา เครื่องดองของเมาทั้งหลาย	๔.๖๒	๐.๕๗	มากที่สุด	๓
รวม	๔.๖๑	๐.๕๓	มากที่สุด	๒
ด้านสมาธิ				
๑. รู้สึกจิตใจสงบขึ้น	๔.๘๓	๐.๔๒	มากที่สุด	๑
๒. บุคลิกเข้มแข็ง มั่นคง สุขภาพขึ้น	๔.๕๕	๐.๖๙	มากที่สุด	๔
๓. ผ่อนคลาย หายเครียด จากเรื่องวิตกกังวลต่างๆ	๔.๖๖	๐.๕๙	มากที่สุด	๓
๔. ทำงานหรือเรียนหนังสือมีประสิทธิภาพมากขึ้น	๔.๓๗	๐.๘๒	มากที่สุด	๕
๕. ทำงานด้วยความระมัดระวังรอบคอบมากขึ้น	๔.๗๕	๐.๔๘	มากที่สุด	๒
รวม	๔.๖๓	๐.๕๔	มากที่สุด	๑
ด้านปัญญา				
๑. ช่วยให้เห็นเท่าทันสภาวะต่างๆตามความจริง	๔.๔๓	๐.๗๓	มากที่สุด	๔
๒. รู้จักวางแผนและปฏิบัติให้สำเร็จตามเป้าหมาย	๔.๓๒	๐.๘๒	มากที่สุด	๕
๓. รู้จักแก้ไขปัญหอย่างถูกต้อง	๔.๕๗	๐.๖๔	มากที่สุด	๓
๔. ไม่ยึดติดในความสุขหรือความทุกข์ที่ได้รับ	๔.๗๒	๐.๕๓	มากที่สุด	๒
๕. ช่วยให้ดำเนินชีวิตอย่างมีความสุข	๔.๘๓	๐.๔๒	มากที่สุด	๑

รวม	๔.๕๗	๐.๕๐	มากที่สุด	๓
-----	------	------	-----------	---

๔. ความพึงพอใจจากการเปิดฟังรายการธรรมะของสถานีวิฑูเสียงธรรมเพื่อประชาชน

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความพึงพอใจจากการเปิดฟังรายการธรรมะของสถานีวิฑูเสียงธรรมเพื่อประชาชนประเภทต่างๆ จัดอยู่ในเกณฑ์มาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๑๐ โดยมีความพึงพอใจต่อรายการธรรมะจากโครงการช่วยชาติ เป็นลำดับแรก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๗๐ รองลงมา คือ รายการธรรมปฏิบัติ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๕๑ ส่วนรายการพิเศษ คือรายการที่กลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจน้อยที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๗๒ แต่ยังคงจัดอยู่ในเกณฑ์ชั้นมาก ตามตารางที่ ๒ ดังนี้

ตารางที่ ๒ แสดงความพึงพอใจจากการเปิดฟังรายการธรรมะของสถานีวิฑูเสียงธรรมเพื่อประชาชน

รายการธรรมะของสถานี	ระดับความพึงพอใจ			
	\bar{X}	SD.	การแปลความหมาย	ลำดับที่
๑. รายการถ่ายทอดสด	๓.๗๔	๑.๒๖	มาก	๑๒
๒. รายการพิเศษ	๓.๗๒	๑.๒๕	มาก	๑๓
๓. รายการธรรมะจากครูบาอาจารย์	๓.๘๒	๑.๒๑	มาก	๑๑
๔. รายการธรรมปฏิบัติ	๔.๕๑	๐.๗๐	มากที่สุด	๒
๕. รายการภาษาธรรม	๔.๐๖	๑.๐๕	มาก	๖
๖. รายการธรรมะจากโครงการช่วยชาติ	๔.๗๐	๐.๕๐	มากที่สุด	๑
๗. รายการถาม-ตอบ ปัญหาธรรม	๔.๔๐	๐.๗๘	มากที่สุด	๓
๘. รายการนานาสาระธรรม	๓.๙๑	๑.๑๓	มาก	๑๐
๙. รายการหลวงตาสงเคราะห์โลก	๓.๙๗	๑.๑๐	มาก	๘
๑๐. รายการปฏิบัติพาพระอริยสงฆ์ธรรมฐาน	๓.๙๕	๑.๑๐	มาก	๙
๑๑. รายการนิทานหลวงตา	๔.๑๔	๐.๙๘	มาก	๕
๑๒. รายการแสงส่องธรรม	๔.๓๔	๐.๘๒	มากที่สุด	๔
๑๓. รายการภาคคำ	๔.๐๖	๑.๐๓	มาก	๗
รวม	๔.๑๐	๐.๙๓	มาก	

๕. การทดสอบสมมติฐานที่ ๑

การใช้ประโยชน์จากรายการธรรมะของวิฑูเสียงธรรมเพื่อประชาชนกับลักษณะทางประชากร พบว่า ไม่มีความแตกต่าง

๖. การทดสอบสมมติฐานที่ ๒

ความพึงพอใจจากรายการธรรมะของสถานีวิทยุเสียงธรรมเพื่อประชาชนกับลักษณะทางประชากร พบว่า ไม่มีความแตกต่าง

๗. การทดสอบสมมติฐานที่ ๓

ความสัมพันธ์ระหว่างการใช้ประโยชน์กับความพึงพอใจจากรายการธรรมะของสถานีวิทยุเสียงธรรมเพื่อประชาชน พบว่า มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๑ ตามตารางที่ ๓ ดังนี้

ตารางที่ ๓ แสดงความสัมพันธ์ระหว่างการใช้ประโยชน์กับความพึงพอใจจากรายการธรรมะของสถานีวิทยุเสียงธรรมเพื่อประชาชน

การใช้ประโยชน์	ความพึงพอใจ (r)
๑. ด้านศีล Sig. (2-tailed) N	๐.๕๘** ๐.๐๐ ๓๘๕
๒. ด้านสมาธิ Sig. (2-tailed) N	๐.๖๐** ๐.๐๐ ๓๘๕
๓. ด้านปัญญา Sig. (2-tailed) N	๐.๕๗** ๐.๐๐ ๓๘๕

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๑

อภิปรายผล

ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการเปิดรับข่าวสารของผู้รับสารในด้านเพศที่ว่า ผู้หญิงจะใช้เวลาในการเปิดรับสื่อมากกว่าผู้ชาย เนื่องจากมีเวลาอยู่กับบ้านมากกว่าผู้ชายที่มีมักใช้เวลาส่วนใหญ่ไปกับการทำงาน ทำให้ผู้หญิงสามารถรับฟังวิทยุได้มากกว่า^๔ และสอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับผู้ฟังวิทยุ ที่ว่า ความนิยมในการฟังวิทยุในกลุ่มผู้หญิงจะสนใจละครวิทยุและรายการธรรมะ (โดยเฉพาะผู้หญิงวัยสูงอายุ)^๕ ซึ่งจากผลการวิเคราะห์ข้อมูล

^๔ ยุกต เบ็ญจรงค์กิจ. การวิเคราะห์ผู้รับสาร. (กรุงเทพมหานคร : คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ๒๕๓๔).

^๕ อุบลศักดิ์ ศิริยุวศักดิ์ และคณะ. สื่อสารมวลชนเบื้องต้น สื่อมวลชน วัฒนธรรม และสังคม. (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ๒๕๕๐).

พบว่า ผู้ฟังรายการธรรมะทางสถานีวิทยุเสียงธรรมเพื่อประชาชน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงและมีอายุระหว่าง ๕๐-๕๙ ปี รองลงมาคืออายุ ๖๐ ปีขึ้นไป

ลักษณะการเปิดฟังรายการธรรมะทางสถานีวิทยุเสียงธรรมเพื่อประชาชนของกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ คือ ฟังไปด้วย ทำงานอื่นไปด้วย สอดคล้องกับเรื่องธรรมชาติของสื่อวิทยุกระจายเสียง^{๑๐} ที่กล่าวว่า วิทยุกระจายเสียงเป็นสื่อเดียวที่ผู้รับสารไม่ต้องเพ่งดู หรือใจจดจ่อขณะรับฟังรายการสามารถรับข่าวสารความบันเทิงได้พร้อมกับทำกิจกรรมอย่างอื่น

การนำสิ่งที่ได้จากการเปิดฟังรายการธรรมะของสถานีวิทยุเสียงธรรมเพื่อประชาชน ไปใช้ประโยชน์ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีการใช้ประโยชน์ด้านสมาธิมากที่สุด โดยการปฏิบัติแล้วรู้สึกจิตใจสงบขึ้น สอดคล้องกับหลักคำสอนเรื่องปัญญาอบรมสมาธิ^{๑๑} ที่กล่าวว่า สมาธิ ก็คือความสงบหรือความตั้งมั่นของใจ สามารถเป็นรั้วกันความคะนองของใจได้ เพราะใจที่ไม่มีสมาธิคอยควบคุม จะหาจุดความสงบสุขไม่เจอ ความคะนองของใจนั้น จะทำให้ฟุ้งซ่าน กระทบกระวาย หมดความสง่าราศีทางใจ อาภัพความสงบสุขทางใจ ซึ่งในการทำสมาธิ จะมีค่าบริการมรรณาในบทรธรรมฐานนั้นๆ เป็นเครื่องกำกับจิตใจด้วยสติ คอยระงับความคะนองของใจได้เป็นลำดับ จนปรากฏความสงบสุขขึ้นที่จิตใจ มีอารมณ์เดียว คือ รู้อยู่จำเพาะใจ ปราศจากความฟุ้งซ่านใดๆ ไม่มีสิ่งมาทวนใจให้เอนเอียง เป็นความสุขจำเพาะใจ ไม่มีความปรุ่งแต่งใดๆทั้งสิ้น ผู้ปฏิบัติจะเห็นความสงบอันอัศจรรย์ในใจ และเป็นความสงบสุขที่ดูดีมีค่ายิ่งกว่าอื่นใดที่เคยผ่านมา

ส่วนการที่รายการธรรมะจากโครงการช่วยชาติได้รับความพึงพอใจมากที่สุดนั้น อาจเป็นเพราะสภาพประเทศไทยในปัจจุบันล้วนเจอปัญหาห่ามรุมเร้าหลายด้าน ทั้งด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม การศึกษา และวัฒนธรรม ทำให้ประชาชนเกิดความทุกข์ในจิตใจขึ้น ต้องการหาหนทางในการบรรเทาความทุกข์ในจิตใจของตน ทำให้หันมาสนใจคำสอนทางพุทธศาสนามากขึ้น อีกทั้งภัยพิบัติทางธรรมชาติหรืออุบัติเหตุที่เกิดขึ้นในสังคม ก็มีส่วนทำให้ประชาชนอยากมีส่วนร่วมในการช่วยเหลือสังคมในด้านต่างๆ ซึ่งสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของรายการ คือ เพื่อชักจูงและโน้มน้าวใจให้ฝึกเป็นผู้เสียสละเพื่อส่วนรวม ละความชั่ว หมั่นทำความดี หันมาสนใจเรื่องการอบรมสมาธิ และเพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับวิธีการพัฒนาคุณภาพชีวิตและสังคม

จากการวิจัย พบว่า การใช้ประโยชน์ของกลุ่มตัวอย่างมีความสัมพันธ์กันกับความพึงพอใจจากการเปิดฟังรายการธรรมะของสถานีวิทยุเสียงธรรมเพื่อประชาชน ทั้งนี้เป็นเพราะเนื้อหาและวัตถุประสงค์ของรายการประเภทต่างๆของสถานีส่วนใหญ่ ล้วนมุ่งสอนให้ศึกษาหรือฝึกฝนอบรมให้เกิดการดำเนินชีวิตที่ดียิ่งขึ้น เป็นหลักธรรมะในเรื่องไตรสิกขา (ศีล สมาธิ ปัญญา) เมื่อผู้เปิดฟังได้ความรู้จากรายการประเภทต่างๆของสถานีแล้ว ทำให้สามารถนำความรู้ที่ได้ไปใช้ประโยชน์ทั้งใน

^{๑๐} (ออนไลน์), แหล่งอ้างอิง, <http://olearning.siam.edu/>. (๑๖ มิถุนายน ๒๕๖๓)

^{๑๑} ท่านอาจารย์หลวงตาพระมหาบัว ญาณสัมปันโน. **ปัญญาอบรมสมาธิ**, พิมพ์ครั้งที่ ๑๓, (อุตรธานี: สำนักพิมพ์สุภา จำกัด. ๒๕๕๓). หน้า ๑๔-๑๕.

ด้านศีล ด้านสมาธิ และด้านปัญญา สอดคล้องกับหลักพุทธธรรมเรื่องไตรสิกขา^{๑๒} โดยอธิบายว่าการฝึกในชั้นศีลจะช่วยเป็นพื้นฐานในการฝึกส่วนละเอียดภายในตนเอง ทำให้พร้อมที่จะฝึกในชั้นสมาธิและปัญญาให้ได้ผลดียิ่งขึ้น เมื่อฝึกชั้นละเอียดภายในคือชั้นสมาธิและปัญญา ผลก็ส่งกลับออกมาช่วยการดำเนินชีวิตภายนอก เช่น มีความประพฤติสุจริตมั่นคง จิตใจมีความสุขสงบสุข คิดแก้ปัญหาและทำกิจต่างๆด้วยปัญญาบริสุทธิ์ เป็นต้น ดังนั้น การฝึกอบรมในไตรสิกขา คือ การทำให้เกิดความสัมพันธ์กันทั้งสามอย่างทั้งภายนอกและภายใน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

๑. รายการธรรมะทางสถานีวิทยุเสียงธรรมเพื่อประชาชน เป็นรายการประเภทศาสนา ซึ่งเป็นรายการเฉพาะกลุ่ม ที่มีคุณค่าและคุณประโยชน์ทั้งในด้านการศึกษาและพระพุทธศาสนา เห็นได้จากการใช้ประโยชน์และความพึงพอใจที่ผู้เปิดฟังได้รับ ดังนั้น ทางสถานีจึงควรดำรงเป้าหมายวัตถุประสงค์ เพื่อรักษามรดกธรรมนี้ให้ก่อเกิดประโยชน์แก่ประชาชนต่อไป

๒. ควรพัฒนารูปแบบรายการให้มีความน่าสนใจมากขึ้น เพราะเนื้อหาของพระธรรมเทศนาแต่ละรายการนั้น เปรียบเหมือนผลิตภัณฑ์ที่มีคุณค่ามหาศาล สถานีจะนำเสนออย่างไรให้ประชาชนเกิดความสนใจในผลิตภัณฑ์ชิ้นนี้ และควรเพิ่มกระบวนการมีส่วนร่วมกับรายการของสถานีมากขึ้น เพื่อนำมาพัฒนาคุณภาพรายการให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้ฟัง

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

๑. ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบรายการธรรมะทางสถานีวิทยุเสียงธรรมเพื่อประชาชน กับรายการธรรมะทางสถานีวิทยุอื่นๆ ทั้งในแง่ของรูปแบบรายการ ผู้ดำเนินรายการ และการมีส่วนร่วมของผู้ฟังรายการ เพื่อนำมาประกอบการพิจารณาในการปรับปรุงรายการธรรมะของสถานีวิทยุเสียงธรรมเพื่อประชาชน และรายการธรรมะของสถานีวิทยุอื่นๆ

๒. เนื่องจากสถานีวิทยุเสียงธรรมเพื่อประชาชนมีสถานีวิทยุในเครือข่ายทั่วประเทศมากกว่า ๑๐๐ สถานี จึงควรศึกษาในเรื่องของบทบาทและหน้าที่ของสถานี ที่มีส่วนในการช่วยเหลือสังคมในด้านต่างๆ เพื่อให้ได้ผลการศึกษาที่เป็นประโยชน์เพิ่มมากขึ้น

^{๑๒} พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). **พุทธธรรม**. (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๖), หน้า ๙๑๖

บรรณานุกรม

- ท่านอาจารย์หลวงตาพระมหาบัว ญาณสัมปันโน. **ปัญญาอบรมสมาธิ**. วัดป่าบ้านตาด อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี. พิมพ์ครั้งที่ ๑๓ : สำนักพิมพ์สุภา จำกัด. ๒๕๕๓.
- ประเวศ วะสี. **ศักดิ์ศรีแห่งความเป็นคน ศักยภาพแห่งความสร้างสรรค์**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์หมอชาวบ้าน. ๒๕๔๐
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). **พุทธธรรม**. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. ๒๕๔๖.
- ยุบล เบ็ญจรงค์กิจ. **การวิเคราะห์ผู้รับสาร**. คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: ๒๕๓๔
- สุพัตรา ขาดิปัญญาชัย. **กระบวนการเรียนรู้: แนวคิด ความหมาย และบทเรียนในสังคมไทย**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์พิสิษฐไทยออฟเซต. ๒๕๔๘.
- อุบลศักดิ์ ศิริยวศักดิ์ และคณะ. **สื่อสารมวลชนเบื้องต้น สื่อมวลชน วัฒนธรรม และสังคม**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ๒๕๕๐
- Crum, Albert. **The 10-step method of stress relief : decoding the meaning and significance of stress**. Boca Raton ; London : CRC Press, 2000.
- Phra Maha Singhathon Narasabho. **Buddhism : a guide to a happy life**. Bangkok : Thailand, Mahachulalongkornrajavidalaya, 1971.